

TOUR DE FORCE

KREŠIMIR PINTARIĆ

SADRŽAJ

Umjesto predgovora	7
DRUGO LICE JEDNINE	8
<i>Iako ti priljubljenost uz zemlju omogućava preživljavanje</i>	9
<i>U otvorenim očima soba diše</i>	10
<i>Danas je sve naopako</i>	11
<i>Večeras te izlazak na ulicu čini slabim</i>	12
<i>Znaš i sam da bi lagao kada bi rekao da se osjećaš prevarenim</i>	13
<i>Nesnosno vrijeme iščekivanja</i>	14
<i>Počelo je tvoje poznato zagađivanje ovoga danas tvojim pričama o sutra</i>	15
<i>Ne možeš misliti o ovome sada</i>	16
<i>Potpuno svjestan toga</i>	17
<i>Tvoje je da se diviš onome izvan</i>	18
<i>Izuzetno se kod tebe pokazuje u onom svakodnevnom</i>	19
<i>Pokušavaš naći najbolji omjer života i stvarnosti</i>	20
<i>Uvijek negdje drugdje nego što jesi</i>	21
<i>Svaki dan podsjeća na ostale dane</i>	22
<i>Nezgrapnost jezika je najizraženija dok pokušavaš izreći sebe</i>	23
<i>Noć se rastapa u bojama obzorja i žurnim koracima</i>	24
<i>Kada pokušavaš učvrstiti jedan pogled</i>	25
<i>A danas je ono što već dugo nisi osjetio</i>	26

<i>Osjećaj tuposti poriče doživljaj nepoznatog</i>	27
<i>Povremeni prolasci automobila jedini narušavaju tišinu</i>	28
<i>Kad se bliži kraj</i>	29
 PRVO LICE JEDNINE	30
<i>Zahvalan sam ti</i>	31
<i>Učini mi se ponekad da moram odlučiti</i>	32
<i>Olako i počesto se pozivam na istinu iako ne znam što jest</i>	33
<i>Sačekao sam da prođe ponoć</i>	34
<i>Liježem u postelju izmoren onim sutra</i>	35
<i>Kažeš da rastanci i samoubojstvo gube na dostojanstvu ako učestaju</i>	36
<i>Kada te vidim na ulici</i>	37
<i>Kada se tvoja sjena umiri</i>	38
<i>Iako svjestan slabosti ovih rješenja</i>	39
<i>Ipak se dobro osjećam</i>	40
<i>Često se uhvatim kako zamišljam kraj naše priče</i>	41
<i>Ne pišem</i>	42
 Umjesto pogovora	43
 APPENDIX	44
 CENTON	45

[the godfather]	46
[jeste li znali]	52
Aleksandra David	
Književnost & somnologija : praxis	53
[kritičari]	62
[Funkcija književne kritike]	63
[iz recenzija]	64
[bilješka]	65
ANAMNEZA	66
[knjige]	67
[Pijesak]	68
[Esej o melankoliji]	69
[Ništa nije djelotvorno kao poraz]	70
[Odlazak u park]	71
[lekcija]	73
[Dragi moj Usnuli Tigre]	74
Napomena	77
Bilješke	78
O autoru	81
Impresum	82

Aleksandri

Nauči se raditi poslove koji ne daju nikakve nade u uspjeh.

Marko Aurelije

Nema duhovne djelatnosti koja na kraju ne biva beskorisnom.

Jorge Luis Borges

UMJESTO PREDGOVORA

Što je bilo, opet će biti, i što se činilo, opet će se činiti, i nema ništa novo pod suncem. Samo, od prošlosti ne ostade ni spomena, kao što ni u budućnosti neće biti sjećanja na ono što će doći poslije.

I tako, u svim danima su svi dani. Ona omražena siva svakodnevica su požutjeli zidovi, prljavo rublje, ručak na stolu. Najlakše se zaboravljaju stvari koje se uvijek ponavljaju. Tako i obrnuto: nezaboravno je ono neponovljivo. Ili barem dok ne zaboravimo i time omogućimo da se dogodi ponovo.

DRUGO LICE JEDNINE

Ti kažeš da je život krabuljni ples i da ti je on neiscrpan izvor uveseljavanja. Pa ipak, nikome nije pošlo za rukom da te upozna. Svako tvoje objavljivanje je prijevara. Ti možeš samo na ovaj način disati, spriječiti nekoga da u tebe prodre i dah ti oduzme. Tvoja se djelatnost sastoji u tome da sačuvaš svoj zaklon. I to ti je utjeha, jer tvoja je obrazina najzagonetnija od svijeta. Ti zapravo i nisi ništa. Ti postojiš samo u odnosu. Pružiš li čeznutljivo nekoj pastirci ruku, u trenu se pretvaraš u sentimentalnog pastira. Časnog duhovnog oca obmanjuješ svojim bratskim poljupcem. Ti si sam ništa, tajanstvena prilika.

Sören Kierkegaard

[1]

Iako ti priljubljenost uz zemlju omogućava preživljavanje, tek te iluzije čine živim (*ovo može značiti bilo što* i još nešto osim toga). Nakon ovakvoga početka osjećaš se zbunjenim (*možda* i nezadovoljnim): prelaziš na sljedeću stranicu.

[2]

U otvorenim očima soba diše. Ti si stvari mogao i drukčije postaviti, ali ne nalaziš za to razloga. Ako razgovori protekloga dana utihnu, čut ćeš kako krošnje navlače noćne košulje. Znaš da je tako nekad bilo i da će tako uvijek biti. Ali to se više ne odnosi na tebe.

Možda će biti bolje ako se isključiš, prepustiš zaboravu i sjećanjima (*danas je trag olovke dovoljno samorazumljiv da čak i nesuvisli potezi pričinjavaju zadovoljstvo*). Iako ni u to nisi sasvim uvjeren. Svjestan si da nisi u stanju doživljeno složiti u smislenu priču.

Ako pokušaš utonuti u ritam, ne uspijevaš. Onda te tiješi to što znaš da ni anđeli ne uspijevaju uvijek. Suvišna te pitanja ometaju u hodu. Nakon mnogo muke, sve je na svojem mjestu. A to je najbolji način da se isprazniš, očistiš. Znaš da je tako: ono što izložiš pogledima više nije tvoje.

[3]

Danas je sve naopako, ali ne brineš pretjerano. Možda više reda radi. Imaš osjećaj da će i ovo biti samo još jedna nedovršena priča. A to je drugo ime za strah.

Poslije svake pobjede dolazi ono što pokušavaš prikriti, zaboraviti: praznina. Umjesto zadovoljstva i osjećaja ispunjenosti. Uvijek kao onaj posljednji *zid preko kojeg se ne može*. Onda poželiš: pored sebe, daleko od sebe, bilo što, ali svuda. U tom trenutku zbrzaš. Možda i ne primjećuješ, ali ispuštaš riječi: nestaješ s druge strane fotografije, zemljovida, noći, jastuka.

[4]

Večeras te izlazak na ulicu čini slabim. Vjerojatno je u pitanju pogrešna procjena spremnosti izlaganju tuđim pogledima (*sumnjaš da je zaključak zapravo polazna pretpostavka*). Ili je bolest samo malo uznapredovala. Osjećaš da bi danas bilo lakše prohodati vrijeme bosonog, spuštenu pogleda.

Kada noge izdaju, posrćeš, ili je to u rukopisu. A možda je cijela priča o onome što opsjeda, obuzima, svladava, samo želja za malo topline, žudnja za pogledom "Drugoga". Sada si već sasvim siguran da ovo piše na nekom drugom mjestu.

[5]

Znaš i sam da bi lagao kada bi rekao da se osjećaš prevarenim. Tek kao kada se vremenska prognoza pokaže netočnom. Svakako ne više od toga. Bilo kako bilo, ne možeš skriti iznenađenje.

Ipak, ne miriš se s takvim stanjem stvari. Čezneš za danima koji nisu bili ispunjeni nemirom, nekom neodređenom prazninom. Iako nisi siguran da su ikada postojali. Nepodnošljivo ti je vrijeme u kojem ni zelena boja ne miruje.

Tražiš tek nekoliko čvrstih točaka koje će ti omogućiti izgradnju svijeta. Tražiš previše.

[6]

Nesnosno vrijeme iščekivanja. Poznate glasovne promjene u svakodnevnim mislima. Nedostatak vjere čini izvjesno nemogućim. Tvoja ljubav polagano oscilira između sjećanja i mašte. Nisi u stanju djeci objasniti nesanicu. Nije isključeno ni da te smatraju lašcem. Ovo zadnje ti se nimalo ne sviđa. Reci to drukčije. *Šuti.*

[7]

Počelo je tvoje poznato zagađivanje ovoga danas tvojim pričama o sutra. Drugi su digli ruke. Ni ti nisi pošteđen. Gotovo beskonačna tromost tvojih misli čini nepodnošljivim ono nužno potrebno: trenje sa stvarnošću. Svjestan si da misliš u obrascima, sliježeš ramenima.

Na ulici je korak dug, misao tiha. Nemirnim pogledom prelaziš po naslovima sutrašnjih novina. Mogao bi isto tako listati i neku kuharicu.

Čim sjedneš, osjetiš opsjednutost: mislima, pogledima, sjećanjima. O sebi misliš kao o čovjeku koji ne vjeruje smjerokazima. To te uvijek umiri. Ubacuješ u višu brzinu i nestaješ u noći.

[8]

Ne možeš misliti o ovome sada, a preskočiti ono prošlo. Stajanje na mjestu ti kvari probavu. Ne smeta te ako vlastitu običnost podređuješ tuđoj (*znaš da je to samo jedan od načina preživljavanja*).

Ponekad preklinješ za jednu riječ. A već u sljedećem trenutku stojiš miran i ne slušaš. Nikako da odlučiš. Postoje dvije laži između kojih biraš. Bilo da je bolja manja ili veća, šutnja je svakako nemoguća. Osjećaš da linč visi u zraku.

[9]

Potpuno svjestan toga. Ono nešto se grči, steže, gruš. Ponekad ti se učini da imaš odgovore. U tom trenutku znaš: *strah od smrti je samo oblik nedovršenosti*. Tu rečenicu ne zapisuješ u dnevnik.

Ostaje strah.

[10]

Tvoje je da se diviš onome izvan. Ili se to ponekad zaodjene u strah. U jednom trenutku sve nestaje: stigao si prekasno. Drugi put je netko nehotično dodirnuo prekidač. Onda počinje tvoja igra: ako bol skupiš u jednu točku, ona će nestati. Misliš da imaš dovoljno razloga vjerovati da je tako. Čak i ako se to dogodi, o tome neće pisati u kronici dana.

[11]

Izuzetno se kod tebe pokazuje u onom svakodnevnom. Mirovanjem pokušavaš poreći *osjećaj postajanja kasnijim*. Nesuvislost ljudske povijesti čini nepovratnost vremena izvjesnom i poželjnom. Ne možeš se pomiriti s tim da je svakom dobronamjernom savjetu istekao rok trajanja. Kada bude prekasno, shvatit ćeš zašto se neke imenice opiru deklinaciji.

[12]

Pokušavaš naći najbolji omjer života i stvarnosti. I usprkos svemu, nastojiš sačuvati određenu količinu nebrige. Onu koja omogućava da sve ostane u okvirima igre. Ako se zatraži objašnjenje, lakonski odgovaraš: *to su samo riječi*.

[13]

Uvijek negdje drugdje nego što jesi. I tako se čini da se gubi sve: i ovo ovdje i ono tamo. Muči te što se djelovanje i mišljenje na neki način isključuju. Ili možda potiru. Čitanjem knjiga nedoumice se usložnjavaju, dodir s ljudima ožiljci postaju dublji. Time svakako ne možeš biti zadovoljan (*glavobolja je tvoj vjerni pratilac*). Znaš da nijedna dosljedna teorija čovjeka i društva ne obuhvaća svoj predmet u potpunosti. Tek mnogo njih proturječnih se približava tom cilju. Tek nas mnogo idemo negdje.

[14]

Svaki dan podsjeća na ostale dane. Zato i današnje riječi podsjećaju na jučerašnje i sutrašnje. Iako nisi siguran što je uzrok, što posljedica.

Ponekad zamišljaš kako se budiš, kako poput Damiela otkrivaš jedan svijet o kojemu ništa ne znaš iako je cijelo vrijeme bio ovdje. Ponekad sanjaš na nepoznatim jezicima. Ponekad se ne sjećaš što si jeo za ručak.

Ponekad uvjeravaš ljude oko sebe u nešto da bi ti bilo lakše da i sam povjeruješ u to.

[15]

Nezgrapnost jezika je najizraženija dok pokušavaš izreći sebe. Malo si bolje sreće ako se umisliš na svom položaju osmišljavatelja vremena. Tada je i šutnja dovoljna da slažeš obrazac umrtvljenosti. Dirljivo je kako prelaziš preko tuđe riječi.

[16]

Noć se rastapa u bojama obzorja i žurnim koracima. San ne prilazi, misli se razmnožavaju u tišini koja se osipa: ljubomorno čuvaš toplinu ispod pokrivača.

Mirna si, gotovo nepomična (*ljubav u dlanu razlivena, u novom danu izgubljena*). Ili možda odlučno koračaš pružnim pragovima. Ako *tamo nema ničega*, ne uznemiravaš se.

Tijelo je ono koje se sjeća svega iz mogućih razrješenja.

[17]

Kada pokušavaš učvrstiti jedan pogled, bezizgledno ponireš u sebe u potrazi za načinom. Sve riječi promašuju u istoj mjeri u kojoj i pogađaju. Možda bi se malo približio tom neuhvatljivom ako bi na stol izvrnuo svoju toplu utrobu (nema sumnje da bi se i u tom trenutku među nazočnima našlo onih koji bi dobrohotno primijetili da se hraniš *prilično* nezdravo).

[18]

A danas je ono što već dugo nisi osjetio (oprosti, žuri mi se). Ono što smatraš uobičajnim za onaj sneni i usamljeni dio dana koji zoveš noć (ona koja ne dolazi). *Jučer je bio mlad Mjesec i bila je najmirnija noć u gradu.* Ali danas. Mnogi glasovi govore da će se dogoditi, ali ti ne vjeruješ u to i zato nemir. Onaj toliko puta prokleti nesklad. Od ove točke pa nadalje oponašaš filmske junake.

[19]

Osjećaj tuposti poriče doživljaj nepoznatog.

Iako je i ovaj dan započeo nemirom i šalicom kave, ti si ga pozdravio. Ali znaš da nije. Čekaš jutro kojem ćeš se pokloniti do zemlje, a zatim poći ulicom sigurnim korakom i zatvorenim očima pronaći ono što će ti danas izmaknuti (ono što ti izmiče): smisao svakog otkucaja bila i tišine u kojemu se ono utapa. Tada će se zapisane riječi učiniti suvišnima i ti ćeš svoju povijest praznine spaliti u kaljevoj peći.

Nadaš se da rukopisi ipak gore.

[20]

Povremeni prolasci automobila jedini narušavaju tišinu. Sjediš za stolom; ili na krevetu.

Ulančavanje riječi je neuhvatljivo poput istitravanja ravnice. *Već nekoliko sati, već cijeli život pokušavaš nestati u tekst.*

Pokušavaš se sjetiti godine, dana, trenutka kada je bilo drukčije. Odustaješ.

Nema iznenađenja: sjećanje se topi kao vosak. Još jedina bol je ona zbog nestanka svake boli.

[21]

Kad se bliži kraj, nestaju slike uspomena, ostaju samo riječi.

Još jedanput ulaziš u priču kojoj grozničavo tražiš okvir. Izmučen dovršenošću i nedorečenostima. Priznaješ da je moguć i obrat. Usavršavanje laži umnožava riječi. Tada osluškuješ klatno: umiri se na trenutak tek kada se nađe u najudaljenijoj točki. Trajna je jedino tvoja potreba da uvijek iznova odrediš što se krije iza onoga što drugi izgovaraju. Ili prešućuju.

Melankolija je mjera zamora uvjerenja. Ono što pokušavaš učvrstiti, raspada se ubrzano. Neskladnosti se pokazuju kao posljednji životni prostor za tvoju vrstu.

PRVO LICE JEDNINE

“Subjekt koji izjavljuje”, to jest stvarna osoba koja govori ili piše, nikad ne može u potpunosti predočiti sebe onim što kazuje. Nema znaka kojim bih, da tako kažem, mogao sumirati čitavo vlastito biće. Mogu jedino odrediti sebe u jeziku pomoću odgovarajuće zamjenice. Zamjenica “ja” stoji umjesto subjekta koji vječito izmiče, koji će uvijek iskliznuti iz mreže svakog pojedinog djelića jezika, a to znači da nikad ne mogu u isti mah “misliti” i “biti”. Stoga Lacan hrabro preinačuje Descartesovo “Mislim, dakle jesam” u “Nisam ondje gdje mislim, a mislim ondje gdje nisam”.

Terry Eagleton

[22]

Zahvalan sam ti što si našla načina da prevedeš sve neizgovorene riječi u jedan osmijeh. Što imaš dovoljno ljubavi da te ne pokoleba moje slijeganje ramenima i tuđi pogledi na ulici. Što si tako savršeno ovdje i istodobno ti. Što si našla slabu točku duha poricanja i što se s njim poigravaš dok on to bespomoćno pokušava previdjeti.

[23]

Učini mi se ponekad da moram odlučiti. A to znači biti miran, produžiti sa šutnjom, ustrajati.

Prije ili kasnije strah nadvlada i ja počinjem govoriti: objašnjavati, opravdavati, razlagati. Tada izgleda da će pomoći ako se uvjerim da sam u stanju donositi odluke. Ipak, toliko *preuzetan* nisam.

Na kraju sam sklon vjerovati da se odluke ne donose nego dolaze. Ono što znam: kakva god bila, uvijek osjetim olakšanje u onome trenutku kada je postanem svjestan.

[24]

Olako i počesto se pozivam na *istinu* iako ne znam što jest. Možda ne pogriješim ako ustvrdim da je poistovjećujem s onim u što vjerujem. Ponekad me takvo stanje stvari potpuno umiri: bezrazložno se osjetim sigurnim.

Ipak znam da dobar dio života provodim na rubu ponora, zatvorenih očiju, okrenute glave. Ja sam kao i ti: živim od općih mjesta, kiča, panike.

[25]

Sačekao sam da prođe ponoć. Onda tišina prelazi u *blues*. I riječi su otežale i draže poput svježih oraha. Čak se i samoća u tim trenucima čini prihvatljivom, samorazumljivom.

Ponekad hodam ulicama i nastojim ne misliti. Ponekad sjedim u naslonjaču i gledam ispred sebe. Ponekad nisam ovdje.

Ako je vrijeme velikog spremanja, pokušavam posložiti događaje prošlih dana. Kada je očigledno da ne postoji nikakav smisao, osjećam se umirenim.

[26]

Liježem u postelju izmoren onim sutra.

Znam da je jutro najmanje neizvjestan dio dana. I onda odsustvo svakog smisla pokušavam nadoknaditi množinom događaja. A to je samo podrhtavanje površine neprozirne mase vremena. Ono unutra je skriveno od pogleda, dodira ruke.

Ne odustajem zbog toga. Možda i zato što je stati jednako teško kao i započeti. Kao što se nikada ne kreće od početka, tako se isto nikada ne stiže na kraj. Iza točke mrtva bjelina.

[27]

Kažeš da *rastanci i samoubojstvo gube na dostojanstvu ako učestaju*. Sjedim i osluškujem disanje tvoje ravnodušnosti (znam da griješim: samo si mirna i odlučna).

Danas je taj dan: govorit ćeš malo, a sve što kažeš bit će promišljeno i neće trpjeti prigovore. Moram se pomiriti s činjenicom da, ma što rekao, nikako ne mogu promijeniti tvoju odluku. Na neki način sam svjestan besmislenosti pokušaja: nemoguće je pronaći *riječ koja boli, riječ koja voli*.

Pogledom pratim pokrete tvoje ruke: razgovor je plač na rubu sna. Tišina, tišina, tišina (*izvjesno je da smo dosegнули savršenstvo umijeća prešućivanja*). Dižemo se istodobno, upitno se pogledavajući. Oklijevam, iščekujem. Tvoja smetenost je odgovor: ne želiš me povrijediti, ne možeš me ne povrijediti.

Moguć je drukčiji rasplet, ali ja ipak ostajem kod ovoga.

[28]

Kada te vidim na ulici, želim te dodirnuti. Planinska jezera su ožiljci pretpovijesti, suživot raznovremenog. Bojim se da ona, kao i kopači zlata, izlaze iz okvira ovoga teksta.

[29]

Kada se tvoja sjena umiri, šutnja prodire u riječi. Ili ja ne znam drukčije poželjeti da ostaneš. Možda samo mislim da ti nemam danas što ponuditi. Onda čekam dan. On dolazi ili ne, čini se da je svejedno.

[30]

Iako svjestan slabosti ovih rješenja, ne nalazim bolja: letim *krilima žudnje*, bivam *zavedeni anđeo*, obilazim *Asterionovu kuću*.

Iako nikada nisam bio ovdje, sve mi je poznato. *Svi dijelovi kuće su umnoženi, svako je mjesto drugo mjesto. Kuća je velika kao svijet, ona je zapravo cijeli svijet.*

U jednom trenutku me savlada golemost i uzaludnost. Dolazak sna je jedina *blagovijest* kojoj se mogu nadati. Sažimam iskustvo svijeta u osmijeh: gubim nit.

[31]

Ipak se dobro osjećam. Možda pomalo tužnim, odviše ozbiljnim. Osjećam da je dobro što si pored mene iako to nisi. Ako ću iskreno: ne mogu ni zamisliti da bude drukčije. Ili bolje od ovog. Tebi ne stižu nikakvi prigovori. Tek ja ne znam kako dalje (*dok se ne dogodi, ovo postoji jedino u knjigama*).

Čekanje je "osvjedočenje" o neminovnom, rastućem. Moj jedini zadatak je da sjedim i bilježim vrijeme otkucajima srca, prostor otvorenim očima, a možda i nešto povrh toga čega nisam svjestan. Ova kap na glatkoj površini stola nije moja suza. Ali bi isto tako to mogla biti. Kao i ti. Možda.

[32]

Često se uhvatim kako zamišljam kraj naše priče. Ili bi možda bilo bolje reći da mi se to dogodi kad god o nama počnem misliti kao o priči. U tom mi je trenutku nepodnošljivo to što dobro znam da one postoje samo zato jer su dovršene. A što je opet samo drugi način da kažem da nečega više nema.

Često se uhvatim kako zamišljam kraj naše priče. Ako budem bio u mogućnosti birati, onda bih svakako želio da se, bez obzira kakav, dogodi iznenada i neopozivo.

[33]

Ne pišem. Nikada me neće uvjeriti u takvo što. Nisam baš siguran što radim, ali znam što ne radim. A ja ne pišem: za takvo što mi nedostaje vjera. To me ipak ne sprečava tražiti ono što u "Riječi" nije sadržano, ali njome može biti dozivano.

Istražujem nemogućnosti "Riječi" radi vlastitog spokoja, mirnog disanja, pravilnog metabolizma. Iščekujem lucidnost: *vječito mučeništvo, nezamislivo tegoban posao*.

UMJESTO POGOVORA

Znam da očekuješ da pišem u prvom licu jednine. A to je upravo onoliko teško koliko izgleda lako i samorazumljivo. I upravo zato što ove riječi jesu potraga za tim "Ja", one su toliko nesigurne, zaobilazne, posredne (one su tuđe u istoj mjeri u kojoj su *proživljene*). U toj potrazi nisam u stanju naći primjerenijeg posrednika do onoga "Drugog": da bih stekao pravo govoriti o sebi, moram pronaći "Drugog".

Ako danas smijem govoriti u prvom licu jednine, onda je to stoga jer mi se prethodno netko obratio s Ti.

APPENDIX

Što više sređujem misli, sve su mi odvratnije.

Robert Mlinarec

Čuvajte se mislilaca čiji duh funkcionira polazeći od nekog citata.

Emile Cioran

CENTON

Da kažem nešto o sebi: ja nisam, nikako, kako to možda vrijeme traži, nikakav reformator, niti kakav dubokoumni duh, vidovnjak, prorok. Ne, ja sam – dopustite – ja sam u izuzetnoj mjeri izraziti policijski talent.

Sören Kierkegaard

umjesto sunca što se klaustrofobično osmjehuje
u kutu slike, ostavljam ti prazan prostor. shvati
to kao neobrađeno igralište i mnogo svježeg
zraka. nema simbola i nema bola.

Kornelija Pandžić

[the godfather] (1)

- Ajdukurac. Pa, nemreštakpisat.(2)

Bile su to Štefove riječi *dobrodošlice*, iskrene i tople, umjesto uobičajenog pozdrava. Ako se želim držati činjenica, a u ovom trenutku to svakako želim, moram priznati da mi je dopustio da sjednem prije nego li je *sažeto* izrekao što misli o rukopisu koji sam mu dao prethodni dan, zamolivši ga da ga pročita i stavi neke opaske ako se bude osjećao kao da mu se stavljaju opaske (u istom bih dahu – ako je to ikako moguće, ili točnije, tehnički izvedivo – želio napomenuti da je *jedini* razlog zbog kojeg sam došao kod Štefa bio taj što sam želio na trenutak, ili više njih, pobjeći od *spremanja* ispita, koji je bio dosadan kako samo dosadni ispiti znaju biti; *drugi jedini* razlog je bio taj što sam želio popiti kavu – dakle, drugim riječima, želio sam se *okrijepiti & opustiti*, razbiti malodušnost i mrzovolju koja me je pratila otkako sam počeo učiti, a to znači da nisam bio nimalo raspoložen za *ozbiljne* razgovore i ulazeći u Štefov sobu sam namjestio, najbolje što sam mogao, izraz lica koji je govorio: *Nisam raspoložen za ozbiljne razgovore nego za kavu*). Kako nisam pokazivao da sam primio na znanje njegovo mišljenje o *rukopisanju*, zapalio je cigaretu i odlučio, *ignorirajući* nedvosmislen izraz mog lica – *za moje dobro*, naravno (to se vidjelo po njegovu sućutnom pogledu), prešavši na standardni hrvatski književni jezik, umješno kako samo jedan apsolutno kroatistike može, lijepo objasniti zašto *nemreštakpisat*.

- Prva stvar koju moraš shvatiti ako želiš pisati je da apsolutno nikoga, ali baš *nikoga*, ne zanima što si *želio napisati* ili što si *htio reći* s tim što si napisao. Jedino što ljude koji to čitaju zanima je da to bude *dobro napisano*.

- Ne seri. Skuhaj kavu.

Priznajem da sam sam sebi mogao smisliti neku inteligentniju repliku,(3) ali eto nisam, baš kao što sam i onda mogao nešto suvislije reći, ali se nisam osjećao sposobnim za tako nešto, kao što i sada, bojim se, nemam za smišljanje replika previše volje i želje (možda sam i jednostavno *nesposoban* za bilo što inteligentno, ali, s druge strane, čovjeku nekako nije naročito važno što govori onom tipu ljudi koji *hotimično previđaju* sugovornikov izraz lica). Mislim, bio sam, kao što sam to i sada, svjestan da je u pravu, ali mi to nije bilo dovoljno, kao što nije ni sada, da se tek tako složim s njim (nema razloga da itko pomisli kako ne znam da su ovo savršeni primjerci rečenica koje se nikada ne *izgovaraju*: gramatika ih dopušta, retorika ne preporuča, a Brocin centar i sudionici razgovora *ne podnose*). Kod mene se

stanje dapače pogoršava kada su u pitanju literarni savjeti, ma kako oni valjani i umjesni bili. Nekako osjećam da najbolji literarni savjeti dolaze od ljudi koji nisu u stanju napisati tri poštena retka i iza toga stojim, ma koliko ponekad sumnjao da moj osjećaj nema nikakve veze sa stvarnošću. Malo sam popustljiviji kada su u pitanju savjeti kako se odnositi prema savjetima (iako priznajem da ovo potonje doživljavam kao nedosljednost, ne mogu si pomoći). Uostalom, savršeno sam svjestan činjenice da se ljudi općenito rijetko slažu s nekim za koga misle da je u pravu (i da su dosljedni još rjeđe). I, na kraju krajeva, pila mi se kava.

- Ne serem. Daj *pročitaj* to što pišeš. U jednom tekstu, ne znam više kojem, od nekih sedam ili osam rečenica, izbrojao sam desetak *te* ili *tvoj*. Znaš biti stvarno nesan. A kavu sam malo prije popio.

- Skuhaj svejedno. Popit ćeš još jednu.

- Pričekaj malo.

Priznajem da sam ga već vidio kako kuha kavu (aliteracija je ispala sasvim slučajno). Međutim. Ustao je, otišao do police s knjigama, izvukao Milošev *Kapetanov dnevnik* i opet sjeo za stol. Neko vrijeme je okretao stranice, zastao na jednoj, povukao još jedan dim i odložio cigaretu u pepeljaru.

- Slušaj ovo:

Mudra sova sačeka noć, pa razgleda okoliš. Ništa se nije micalo, iako je jasno čula nekakvo šuškanje, nalik cvokotanju.

- *Tko to šuška?*

Tko to šuška, razlije se njezin, poput pitanja prodoran krik, a kao odgovor razleti se u komadiće mesa s perjem.

- *Ja! Lovac s puškom, jebem te radoznanu!*

Dvije noći čučim u grmlju, smrzavajući se, divlju svinju, a sada me ovo glupo kreštalo natjeralo da pucam! A priča se da sove vide noću!? S ovakvim vidom ne bih se usudio niti danju putovati! Mudra sova?! Jebem ti pamet! Ali, tu ću svinju uhvatiti, makar čekao još tri noći. Istina, kod kuće će se zabrinuti, rekao sam najviše tri dana, ali ovo mjesto obećava. Hrast, zemlja blatnjava, slana, mrak, nema više sova, sve natopljeno gljivama, paprati, more

mirno, hladno je... Morala bi naići... Šteta što više nemam psa. Šteta! Morao sam ga ubiti...

Ostavio je knjigu i pogledao me. Oči su mu *blistale*. Ja sam, međutim, šutio. Nisam imao nikakav komentar. Htio sam *kavu*. Znao sam da Štef neće ostati na tome. Mogao sam mu obećati da ću iz *svih* svojih tekstova poizbaciti sve *te* i *tvoj* i ubaciti poneku sovu. Ili bilo što. Ali ni to ne bi pomoglo. *Hajde, pucaj*, pomislio sam, *znam da ćeš sada pucati*. I pucao je.

- Ovo je fenomenalno. Moraš pročitati ovu knjigu. Vidiš, čovjek ne davi svojim sranjima. Jednostavno dobro piše. Brije sto na sat.

Poželio sam mu reći da *on* prestane gnjaviti i da počne brijati po kavi. Ipak sam šutio. Bilo mi je savršeno jasno kako stvari stoje: Štef ima sasvim zgodnu manu da mora biti u pravu, a ja da nikomu ne dam za pravo. Savršen par. Za matičara. Momentalno. *Žurno*. Krajnjim naporima sam držao usta zatvorena. Jedino se tako moglo prijeći preko toga. Čovječe, pila mi se kava.

- Idem skuhati kavu.

Digao sam pogled kako bih nekom zahvalio za ovakav razvoj situacije. Protrljao sam sljepoočnice. Bio sam gotovo sretan i na trenutak mi se učinilo da je svijet, kako sam ga tada vidio, sasvim zgodno mjesto za život: ljudi se druže, razgovaraju, razumiju. *I piju kavu*. Uzeo sam rukopis sa stola i počeo ga listati. Sve, ili gotovo sve, Štefove opaske po rukopisu su bile iritantne i na mjestu. Ispod jednog teksta je napisao kako bi ga on volio pročitati, kako ga je zapravo pročitao. Čudio sam se zašto već i sam nisam to tako napisao. Mislim, zvučalo je stvarno O.K. Ali bilo je u svemu tome nešto čudno, nešto što je zvučalo kao moj tekst koji to više nije, nešto neprimjereno meni. Iako nisam znao točno što. Ili. Znao sam.

- Štef, pa ti si od ovog *pokušao* napraviti *poeziju*. Ovo gotovo da bi bilo bolje razbiti u stihove. *Možda*. Izbacio si sve redundantno, kolokvijalno, prozaično, obično, blebetavo, ogolio sintaksu. Ili tako nekako. Mislim, dobro je. Nekako. Jedino što nisi izbacio opća mjesta. Mislim, znam da to nisi mogao. U tom slučaju ne bi ostalo *ništa*.

- Nisam ih ni pokušavao izbaciti. Nemam ništa protiv općih mjesta. Samo mislim da ih je potrebno pokazati na nepoznati, drugačiji način. Budući da *spavaš* na Borgesu i sam znaš da on upotrebljava opće metafore *jer su jedino one istinite*.

- Ma, znam. Iako s tim Borgesom... Užasno je zavodljiv. Zapravo, mislim da je opasan. *Znam* da Salinger kaže kako nema smisla tražiti sigurnost u poeziji, ali ipak... Ne znam ni sam. Ima

načina da neke stvari kaže tako da sam se u stanju složiti s njim iako je moje mišljenje dijametralno suprotno. Mislim da ga pomalo i mrzim zbog toga... A i danima već ne spavam dobro.

- Slušaj nas. Mogli bi nas mirne duše proglasiti drugorazrednim intelektualnim bilderima sa svom silom književne teorije koju možemo podignuti, a kada nam treba pravovaljani književni savjet, obraćamo se isključivo ovjerenim i *punokrvnim Dichterima*. Uh, razgovor o književnosti. Brrr. Ali mislim da ima načina da ga učinimo podnošljivim. Ili, još bolje, da ga prekinemo: moglo bi se štogod smotati.

Trebao sam znati da će do toga doći. *Morao* sam znati da će do toga doći. Učinilo mi se da *možda* ipak neću nastaviti s učenjem poslije kave, kako sam si bio zactrao. *Zacrtao? Kavu? Učenje? Jebeš ispit. Može pričekati. Ali od kave ne odustajem.* Oduvijek sam imao osjećaj da savršeno dobro znam što hoće reći ljudi koji odgovorno tvrde da je lako *reći drozi ne*, ali ju je teško odbiti. Kako se posada nije bunila, počeo je vaditi pribor iz *toolboxa*. *A kava?*

- Daj barem tu kavu prije nego što počneš.

Znao sam da se nikada ne miče od stola dok joint nije gotov, a još uvijek sam *žudio* za tom prokletom kavom. Mislim, i joint je u redu. Ali najprije kava. *Morao* sam popiti kavu.

- Molio bih te lijepo, Štefe, da odmah riješimo to pitanje.

Kratko me je pogledao, *napokon* primijetio izraz moga lica, ustao i otišao po kavu. Vratio se pažljivo balansirajući s dvije, vrhom pune, šalice (ali mislim *šalice*, a ne deminutiv množine od šale) kave s mlijekom.

- Izvoli.

- Stvarno si srce, znaš li to?

Štef me uvijek ignorira u ovakvim slučajevima. Zna da mislim ozbiljno.

- Mislim, znam da se, recimo, dogodi da sam smrtno ranjen u nekakvom dvoboju i da krvarim negdje na livadi i da ti slučajno naiđeš i da te zamolim da mi daš šalicu kave, znam, siguran sam u to, da bi mi odgovorio da si kavu već popio i da bismo možda mogli nešto smotati. Takav si. Uvijek daješ više nego što čovjek od tebe traži. I uvijek kažeš *izvoli*. To me oduševljava kod tebe. Ozbiljno.

Ignorirao me je. Dobro mu je išlo. Sjeo je za stol i nastavio s pripremama. Kada je sve bilo na svom mjestu, svjetla su zgasnula, zastor digao i predstava je počela. To mi je zatvorilo usta. Mislim da stvarno moraš biti bez srca ili Vrdoljak, što možda na kraju izlazi na isto, pa ne uživati u predanosti i umijeću kojim Štef slaže joint. Iskreno mu zavidim zbog toga. Jednom prilikom je Milan rekao da je to sigurno zato jer ih je složio više od... dvadeset (ove tri točkice su zapravo prilično jedna zamjena za savršeno odmjerenu dramatsku stanku koju je Milan stavio na to mjesto: stanka iza *složio više od* je potrajala upravo toliko da Štef i ja podignemo pogled s jointa i pokažemo koliko nas zanima nastavak rečenice). Imao je običaj uz joint složiti i nekakvu priču. Ostao je dosljedan.

- Jebote, viš ti koja smo mi kretenška zemlja. Mogli bi' imat' barem deset puta više love od turizma. Mogli bi' bit' prava pravcata *Arkadija*. Zamisli da na desetak otoka, recimo manjih i udaljenijih, napravimo marine, hotele i sve što već ide s tim. Legaliziramo drogu. I, ako ovi naši idioti ne mogu drugačije, dopustimo ulazak samo osobama sa stranim putovnicama. Ali to je bez veze. U pravoj državi bi tamo mogao otići 'ko god hoće. Osim maloljetnika. Ali dobro. Recimo da mogu samo stranci. Nautičare sigurno ne bi trebalo nagovarati da svrate. Za ostale osigurati redovan prijevoz iz najbližih većih turističkih središta. Čak možda i nešto tipa jednodnevnih, dvodnevnih ili što-ti-ja-sad-znam-koliko-dnevnih izleta. Daj zamisli to. Idiotska Nizozemska ima oko dvadeset milijardi godišnje od turizma. A što imaš tamo vidjeti: kanale, vjetrenjače i *klompe*. Neš ti osnove za turizam.

To s turizmom mi je bilo jasno. Iako ga nisam mogao najbolje pratiti jer mi se nešto drugo motalo po glavi. Pijuckao sam kavu, čak povremeno i glasno srkao, gledao Štefa, slušao ga, ali sam zapravo pokušavao smisliti nešto. Osjećao sam da s tim moram odmah van ili će mi pobjeći. Nisam bio siguran što, ali sam znao da će pobjeći.

- Čuj, Štef. Imam ideju. Uh, kakav *početak*. Evo, ovako. Želim ti reći da sam otvoren za suradnju. Ili, točnije, da te *molim* za suradnju. Ne što se tiče turizma. Mislim na rukopis. Hoću reći zapravo ovo: bilo bi mi *izuzetno drago* ako bi ti se dalo napisati svoje *čitanje* ovih tekstova. Mislim, ako ti odgovara onakav kakav je, ostaviš ga takvog, ako želiš nešto ubaciti ili izbaciti, da ubaciš ili izbaciš. Ili ako misliš da ništ' ne valja, da mi se *sprdaš* ili da me jednostavno *ignoriraš*, samo povučesh nekakvu crticu, staviš upitnik, zvjezdicu. To ti dobro ide. Mislim ovo zadnje. S tim ne bi trebao imati nikakvih problema. *Ozbiljno* mislim. Staviti ću ruku na *Kapetanov dnevnik* ako treba.

Nisam mogao ovako nešto izreći a da se pri tome bar malo ne kreveljim. Ponekad se ponašam kao pravi kreten. Bojim se, čak i češće nego ponekad. Štef je dovršavao joint ne

gledajući ga. A ovaj je izgledao kao da ih je Štef stvarno napravio više od dvadeset.

- Mislim da ni sam još ne znam zašto to hoću, ali bih volio to vidjeti *napisano*. Najozbiljnije.

Činilo se kao da i ne razmišlja o onome što mu govorim. Gledao me je kao da još od ručka imam komadić salate od svježeg kupusa ili pudinga od čokolade na bradi i da traži način da mi to kaže a da me pri tome ne povrijedi, kao da se boji da bi se vrlo lako moglo dogoditi da u suzama istrčim iz sobe ako me se na to ne upozori na pravi način. Prešao sam rukom po licu. Nije bilo ničega.

- Gledaj, ako ti se ne da, reci, ako misliš da je to stupidno, reci. Ili ako misliš da bi za tvoju biografiju, koju će budući školarci, oni koji su danas u majčinim utrobama i oni koji će tek biti začeti, diljem Hrvatske morati znati napamet, bilo bolje da ti se ime ne spominje u opasnoj blizini trećerazrednih pjesnika s govornom manom, shvatit ću. Savršeno sam ozbiljan. Pa nismo ga još zapalili.

Ako si imao Štefu nešto ozbiljno za reći, to si morao učiniti prije nego se joint zapali, a naročito prije drugog dima jer bi nakon njega Štef obično upadao u nekakvo *digresivno & disperzivno* stanje duha. Što, priznajem, može biti sasvim zgodno, ali ti ne mora uvijek odgovarati. Htio sam njegov odgovor. Možda čak i više nego kavu. (Znam da je bilo lako tako razmišljati dok sam sjedio sa šalicom kave u ruci, ali me je nešto bilo uhvatilo i nije me puštalo - ponekad sam sasvim svjestan koliko mogu biti naporan i uporan kada se nečega dohvatim, ali ne mogu si pomoći. Svijest je po tom pitanju posve nemoćna. Znam isto tako da ako i samo trenutak *previše* o tome razmišljam postajem sve sigurniji da mi je potrebna *stručna* pomoć. Dobra strana svega toga, ako to mogu tako nazvati, jest što još nikada nisam o tome dovoljno dugo razmišljao da bih tu pomoć doista i *potražio*).

- Hajde, neću te prijaviti muriji, pa ćemo biti kvit.

Ovo sam rekao najumiljatije što sam umio. Nije bilo bogznakako umiljato. A ni duhovito. A ni pametno. Ali rekao sam. *Odgovor, odgovor, zini, bilo što*. Pomislio sam da bih mu možda trebao obećati da će biti na naslovnici moje *sljedeće* knjige. Ili da neće biti. Ipak sam odustao od toga s naslovnicom. Možda i zato što bih sam želio biti na njoj. Ili ne. Više ni sam ne znam. Kako bilo da bilo, želio sam taj odgovor. Bio sam spreman ubiti za odgovor. Ili gotovo spreman. Morao sam mu *dati ponudu koja se ne može odbiti*. Tražio sam nešto dostojno *konjske glave u krevetu*. Tada sam se dosjetio.

- Štef, znam kako ćemo.(4)

[jeste li znali]

anamneza *grč.* (anamimnesko – sjećam) 1. sjećanje, ponovno spominjanje; 2. *med.* skup podataka što ih bolesnik daje liječniku o svome (zdravstvenom) životu prije sadašnjeg oboljenja; povijest (i pretpovijest) bolesti.

apendiks *lat.* (appendix – prilog, dodatak) 1. nastavak, produžetak, dodatak, privjesak; 2. *anat.* crvuljak; nastavak slijepog crijeva; isto i privjesak na drugim tjelesnim organima, npr. na jetrima; 3. *u novinarstvu*: podlistak, feljton (kod J. Benešića: dnica, očito jer se obično objavljuje pri dnu strane u novinama); 4. dodatak na kraju neke knjige ili dokumenta koji sadrži bilješke i različita objašnjenja.

centon, -ona *lat.* (cento – “stokrpa”, haljina od sto krpa) pjesma sastavljena od stihova, polustihova, odnosno, izričaja različitih pjesnika (vrlo obična literarna vrsta u predbarokno vrijeme).

tour de force *franc.* (čit. tur d’fors) mučan posao, pothvat koji zahtijeva fizičku ili umnu snagu.

Aleksandra David

Književnost & Somnologija : *praxis*

Moglo bi se reći da je književnost Orfej na povratku iz pakla; sve dok ide, znajući ipak da vodi nekoga, stvarnost koja je iza nje i koju ona polagano izvlači iz neizrecivog, diše, korača, živi, upućuje se prema svjetlosti smisla; ali čim se okrene prema onome što voli, u njenim rukama ostaje samo imenovani, mrtvi smisao.

Roland Barthes

Somnologija je znanost koja postavlja pitanje: kad netko sanja, tko sanja? Ali kako bi to pitanje imalo smisla, treba obratiti pažnju na riječ "sanjati". Treba se ponekad zapitati što znači neka riječ, što ona znači u jeziku, i ne zadovoljiti se drugom približnom ili sličnom riječju, nego u potragu za najtočnijom otići što dalje, daleko izvan početnog vidokruga. "Citat nije prijepis", govorio je prezrivo Mandeljštam, "Citat je cvrčak".

Stanko Andrić

[1]

Bila sam kod bake na selu. Isto tako sam imala i 20 kg viška. Jedno popodne sam obilazila trgovine i tražila najveću *Levi's* majicu. Kada sam se vratila, vidjela sam da Smogovci u bakinom dvorištu igraju košarku s mačkom i to vrlo uspješno. Kada su bili gotovi s košarkom, svi su čučnuli i tvrdili kako voze slalom među ogradama. Rekli su da to moraju raditi u bakinom dvorištu jer ostali susjedi misle da su ludi.

[2]

Zvala sam te da mi popraviš majonezu. Ti si došao i popravio majonezu s kombinirkama.

[3]

Došli su nam u posjetu tvoji prijatelji, neki stariji, oko pedeset godina, totalni šljakeri, baš ono pravi, društvo s mješalice. Kad su došli, ti si me poslao prati suđe. *Ženo, operi suđe*. Njih dvojica su imali na nogama crveno-bijele papuče na kojima je pisalo *Durchbaum* i cijelo su se vrijeme svađali gdje su ih kupili i koliko su ih platili. Jedan je imao i kapicu koja je s papučama činila komplet.

[4]

Podučavala sam pile njemački. Pile je sjedilo golo u stolici i zavezano. Ispitivala sam ga riječi. Ako ne bi znalo, sipala bih mu bosiljak na glavu i tukla ga šibom.

[5]

Organizirala sam ljetovanje za djecu iznad 80 kilograma.

[6]

James Bond se oženio. U studentskom domu. Koji je izgledao *kao Melrose Place*. Mlada se bacila preko balkona. Umjesto buketa. Inače je imala četvero djece.

[7]

Imala sam dobre noge. I 13 kilograma. Ostali su imali 12. I tako sam se opet osjećala debelom.

[8]

Kuhala sam kavu za 100 ljudi. Jednu po jednu.

[9]

Nosila sam na poštu brdo pisama. Kada sam došla do pošte, vidjela sam da su skoro sva otvorena. Pogledala sam ih i vidjela da su sva puna WC papira. Onog najjeftinijeg što kida guzicu. Svejedno sam sve to poslala. Mislila sam kako nije u redu ne javiti se ljudima s mora.

[10]

Imala sam malu crnu mačku koja je cijelo vrijeme govorila *kleiner als Chile* i prdila. Svi su samo govorili da maknem mačku jer smrdi, a da pri tome nitko nije obraćao pažnju na to što moja mačka govori.

[11]

Pravila sam roštilj i zapalila kuću. Ubrzo su stigli vatrogasci. Pažljivo su zaobišli hidrant i počeli igrati šije-šete i kuća je izgorjela.

[12]

Bila sam u logoru. Mučenje se sastojalo u tome da nisam smijela kuhati tijesto i stalno su nam puštali neku blesavu glazbu.

[13]

Bila sam muško i pljačkala sam zlatarnu. Budući da sam radila sama, istrčala sam iz zlatarne i uskočila u najbliže vozilo. Nije mi bilo nimalo čudno što bježim kamionom natovarenim ovcama. Kamion je bio spor i ubrzo me sustigla policija. Kako nisam pružala nikakav otpor pri uhićenju, debeli policajac mi je dao zaručnički prsten i konzervu riblje paštete i pustio me.

[14]

Rodila sam crnu odraslu mačku. U rodni list je upisano: *otac nepoznat*. Kad je došlo vrijeme posjeta, svi poznati su nagnuli i divili se mojoj mački i pitali mislim li imati još djece.

[15]

Pravila sam buve u laboratoriju i pakovala ih u limene kutije s natpisom *Vermischte Kuchen*.

[16]

Trebala sam roditi, ali mi je umjesto trbuha rasla glava. Unatoč tome, svi su me samo pitali zašto ću roditi tako mlada i zašto imam tako glupog dečka. On me nije *ništa* pitao. Debilno se smješкао cijelo vrijeme.

[17]

Otvorio se novi *kavić* na Sjenjaku. U njega su dolazili samo gardisti. Mislim, gardisti i ja. Tamo sam srela Zvonka koji je pušio drogu od kruške. Zapravo su je svi pušili. Zvonko je cijelo vrijeme govorio kako je dobra i kako moram probati. U tom trenutku se pojavila moja majka da mi kaže da se ne smijem družiti s gardistima.

[18]

Imali smo najbolje plaćen posao. Bili smo drvosječe. Onda su došli novinari da naprave *interview*. Tebe su pitali što radimo sa svim tim novcima. Rekao si im da su sve te priče smeće i da nemamo novaca ni u *slastičarnu* da odemo.

[19]

Spašavala sam zemlju od terorista. Vođa terorista je bio dr. Fleischman, a baza im je bila u

Pothodniku. Kada sam sišla u *Pothodnik*, sjela sam za neki kompjutor i počela *lupati* po njemu. Ni sama ne znam što mi je to trebalo. Nešto sam tražila. Onda mi je isteklo vrijeme. Morala sam izaći iz *Pothodnika*. Kada sam izašla, više se nisam znala vratiti. Tražeći ulaz, naišla sam na rasprodaju predivnih grudnjaka.

[20]

Spašavala sam ljude na plaži. Samo sam cijelo vrijeme čitala novine. Nitko me nije zvao *u pomoć*. Uostalom, jedva da sam znala plivati. Ali to nije imalo nikakve veze. Na plaži ionako nije bilo vode.

[21]

Pozvala sam te da dođeš kod mene u bašču. Kada si došao, lijepo sam te upozorila: *Nemoj sjesti na jabuku, sjedi na Wahriga*.

[22]

Bili smo u nekom hotelu na proslavi nečega. Onda su došli bradati teroristi i sve su natjerali da jedu. One koji nisu htjeli jesti, vozili su liftom ili su im rezali prste. Ovo drugo su radili samo izuzetno. Svima sam govorila da polako jedu i da će sve biti u redu. Nikako mi nije bilo jasno zašto je ljude uhvatila panika. Marina nije mogla jesti. Teroristi su ju vozili liftom dok nije umrla.

[23]

Pjevao si *Pluto u modi* i objašnjavao mi kako je pedesetpostotno pluto puno bolje od tridesetpostotnog.

[24]

Tom Hanks je bio vatrogasac i jebo nam je svima mater.

[25]

Susjeda je spavala do kasnih prijepodnevnih sati. Cijela ulica je bružala o tome. Oko podneva je netko došao do njenih vrata i pozvonio. Svi su se odjednom našli ispred svojih kuća ili na prozorima. Kada se pojavila na balkonu da vidi tko zvoni, svi su povikali: *Fuj! Kurvo!* U tom trenutku je netko ispao kroz prozor susjedne sobe. Ljudi su samo prokomentirali: *Tako je to kad uzima podstanare.*

[26]

Lovili su nas bugarski agenti po Pašmanu. I virili nam kroz žaluzine. Ti si ih otjerao graktanjem i zveckanjem kovanica. Iako su izgledali bezopasno, pa čak i smiješno, vratili su se i ubili te. Onda sam nazvala mamu i pitala što da radim. Ona je rekla da u hladnjaku ima nekoliko pilećih batkova pa neka ih ispečem i pozovem ljude na večeru.

[27]

Danijeli je netko umro. Djed ili tako nešto. Netko star. Ubacila sam nekoliko gajbi cuge u prtljažnik i otišla do nje. Ti si na tulum stigao među posljednjima. Bio si nešto nadržan i cijelo vrijeme si me drpao za ovratnik i govorio, glasno da svi mogu čuti, kako *nikada* ne perem vrat.

[28]

Bila sam na Danijelinu ranču. Zapravo, to je bila neka poljana s ogradom i cisternom, *drvenom* ogradom i *drvenom* cisternom, ali je ona to zvala *ranč*. Danijela mi je odlučila pokazati cisternu. Kao da je mogla pokazati i nešto drugo. Rekla je da je sada prava prilika za to jer se cisterna renovira. Kada smo ušli u cisternu, vidjela sam da je obložena policama

koje su bile popunjene gramofonskim pločama i praznim audio kasetama od 180 minuta. Iskoristila sam trenutak njene nepažnje i maznula par komada. Za tebe. Onda smo izašle van. Vani je puhao odvratani vjetar. Tada je došao *Twister* i oteo mi kasete iz ruke. Trudila sam se da ih zadržim, ali ih je on jednostavno *usisao*.

[29]

Marina i ja smo se penjale na brdo. Na brdu su se izmjenjivali pojasevi tropske i polarne klime. Prolazeći kroz polarni pojas, propale smo kroz led. Marina se *hladno* skinula i počela kupati. Čak je i kosu smočila. Kada sam joj rekla da to možda i nije baš najbolja ideja, samo je odgovorila da ona *uvijek* smoči kosu kada se kupava. Nakon što je osušila kosu, ova je posijedila.

[30]

Marina i ja smo se penjale na brdo. Na vrhu brda su bile trgovine. U jednoj su prodavali male kaktuse po 800 kuna. Rekla sam Marini kako je to obična svinjarija jer takve iste kaktuse u Mađi prodaju po 15 kuna. Ona je svejedno odlučila kupiti jedan. Kada je ušla u trgovinu, ustanovila je da ne može govoriti. Pokazivala je prstom na crveni kaktus i proizvodila nekakav *mmmmmmmm* zvuk. Prodavač joj je donosio sve moguće kaktuse osim onog koji je ona htjela.

[31]

Išla sam u grad. Na drugoj strani ulice sam vidjela nekog pijanca kako povraća. Kako me je to neobično zainteresiralo, odlučila sam to pogledati izbliza. Kada sam prišla bliže, vidjela sam da je pijanac zapravo policajac. Pored njega je stajala žena. Samo je slegnula ramenima i rekla da on tako povraća cijelo vrijeme. *Bez nekog razloga*. Pljunula sam na njega i otišla.

[32]

Bila sam terorist s pištoljem na vodu. Zadatak mi je bio uhvatiti Lisu Marie Presley. Čekala

sam u zasjedi. Onda je naišla Lisa. Sa sunčanim naočalama, perikom i koječim. Ali svejedno sam je prepoznala. Uskočila je u jahtu sa svojim *bodyguardovima*. Onda sam se zatrčala i uskočila u jahtu koja je već isplovljavala. Izvadila sam svoj pištolj na vodu i upucala sve *bodyguardove*. Lisa je u totalnoj panici skočila u vodu. Tada se pojavio glavni *bodyguard*. Taj gad je imao pravi pištolj. Kada sam ga pokušala ubiti svojim na vodu, kučkin sin se samo nasmijao. Onda je iz unutrašnjeg džepa izvukao u celofan umotanu kobasicu i kruh pa smo sjeli da prezaloggajimo.

[33]

Ušla sam u ulicu u koju nisam smjela. Tamo su me uhvatili dečki iz *Clockwork Orangea* i mučili me. Objesili su me na zid i tjerali da biram gaće.

[34]

Sestra mi je poklonila upaljač za koji je *garantirala* da nije nikada pripalio nijedan štednjak.

[35]

Na faksu smo svi morali dati 5 kuna. Za *nešto*. Ali nismo mogli dati gotovinu već smo morali ispuniti uplatnicu da bi to platili. S tim da sam *ja* morala ispuniti 10 uplatnica. Nakon što se uplatnica ispuni, moralo se podići venecijaner i ubaciti uplatnicu u stroj za pranje rublja. Kada sam došla sa svojih deset uplatnica do venecijanera, uspjela sam ga *začvoriti*.

[36]

Svi smo imali po pet ruku. Bilo je super. Objašnjava sam ti nešto sa svih pet ruku istodobno.

[37]

Sanja i ja smo išle u Marjansku tražiti nekog tipa koji se njoj sviđao. Pozvonili smo na jedna vrata. Otvorio ih je neki stariji Cigan. Uvukao me je unutra i zatvorio vrata. Drugi dan sam se udala za njega.

[kritičari]

Sjećam se da me jednom zgodom dok smo još bili djeca Seymour probudio iz dubokog sna, vrlo uzbuđen, a žuta mu pidžama svjetlucala u mraku. Imao je onaj svoj, kako ga je moj brat Walt zvao, "heureka" pogled i želio me obavijestiti kako misli da je konačno pronašao zašto je Krist rekao da nijednog čovjeka ne treba zvati Luđakom. (Taj ga je problem mučio čitav tjedan, jer mu se činilo, mislim, da takav savjet više pristaje jednoj Emily Post nego nekom tko zastupa Poslove svog Oca.) Krist je to rekao zato, Seymour je mislio da to mene silno zanima, što luđaka uopće nema. Glupana da, luđaka ne. Smatrao je da me je zbog toga vrijedilo probuditi, ali ako to priznam (a ja bez daljnjega i priznajem), morat ću dopustiti i to, da će čak i kritičari poezije, ako im damo dovoljno vremena, dokazati da nisu luđaci. Da budem iskren, ta mi pomisao prilično teško pada i sretan sam da mogu prijeći na nešto drugo.

Jerome David Salinger

[Funkcija književne kritike]

Prošle subote sam obećao Jean-Pierre Dorianu jedan članak o funkciji književne kritike. Njena korisnost mi se od tada učinila tako neporecivom da neću gubiti vrijeme dokazujući je; radije ću vas upoznati s novim projektom gospode Jacquesa Demauxa, inženjera umjetnosti i zanata, i François Cottenota, budućeg interniste u nekoj od pariških bolnica. Oni trenutno prikupljaju dokumentaciju koja će predstavljati osnovu jednog od najznačajnijih djela francuske znanosti još od neobične rasprave "O pogonotomiji ili umjetnosti samostalnog brijanja" koju je objavio gospodin Dusuel, proizvođač remena za oštrenje britve, na Pont-Neufu, naslonjen na vrata Henrija IV., u Parizu 1978.: enciklopedijska rasprava o pupku, s fotografijama najslavnijih suvremenih pupkova, i mnogim drugim analizama čije vam tajne sada ne mogu otkrivati. Pupak, nad kojim se nadnosilo toliko mislilaca, nikada nije bio predmetom jednog takvog sveobuhvatnog rada; i jedna od smionih hipoteza koju je postavio jedan od istraživača jest da se istraživanje pupka, do kojeg je došlo pukim slučajem, treba pokazati kao način približnog određivanja vrijednosti broja π : dovoljno je zamisliti iskustvo analogno Pascalovoj stezaljki, pa da se shvati dubokoumnost ove opaske. Rasprava će, prirodno, biti upotpunjena jednim poglavljem s poukama iz umjetnosti šminkanja i brige oko pupka radi razvoja vlastite ličnosti, kako bi se na taj način uvećao i šarm ovog elementa, ma kako prezrenog, našeg izgleda. "Pokaži mi svoj pupak i reći ću ti si", takav bi mogao biti podnaslov djela gospode Demeuxa i Cottenota, čija će korisnost svima zasigurno biti jasna. Isto tako bi vam onda trebala biti jasna i korist od književne kritike.

Boris Vian

[iz recenzija]

Danas ne mogu zamisliti nikoga (danas ne mogu *lako* zamisliti nikoga) – osim možda neobično nesigurne lučke radnike, nekoliko umirovljenih generala i admirala i popriličnog broja malih dječaka zabrinutih za opseg svojih bicepsa – koji bi mnogo držao do starih pučkih brbljarija o Kržljivosti pjesnika. Usprkos tome, naglasit ću (a posebno zbog toga što me velik broj vojnih i inih skroz naskroz pravih muškaraca, koji vole život izvan kuće, ubraja među svoje omiljele pripovjedače) da je u *konačan oblik jedne prvorazredne pjesme potrebno uložiti priličnu količinu fizičke snage*, jer nije dovoljno imati živčanu energiju i željezni ego.

Jerome David Salinger

Smiješno bi, ipak, bilo poricati da je ova zbirka književno šegrtovanje. Ne shvaćam pod tim nenadarenost, nego ova dva običaja: *gotovo fizički užitak u stanovitim riječima* – redovito blistavim i učenim – *i jednostavnu i častoljubivu odluku da se po tisućiti put odrede vječne istine*. Nema stihotvorca-početnika koji neće nadobudno opisati noć, oluju, tjelesnu želju, Mjesec: stvari koje ne treba opisivati, jer već imaju ime, odnosno, opće prihvaćenu predodžbu.

Jorge Luis Borges

[bilješka]

Tekstovi iz zbirke *Tour de force* napisani su između jeseni '93. i proljeća '94. Strpljivo (ali stvarno mislim *strpljivo*) su doradivani do jeseni '96.

Ako postoji trenutak u kojem bih trebao zahvaliti svima onima koji su ih strpljivo (vidi prethodnu zgradu) čitali i upozoravali me na sve moguće i nemoguće nedostatke, onda je to sigurno ovaj. Dakle, ja to i činim, ali odbijam to učiniti poimence. Postoje dva dobra razloga koja mi ne dopuštaju da postupim drukčije. Prvi razlog je taj što bih sigurno nekoga ispustio, iako to nikako ne bih želio (mislim da jednostavno nema načina da znam tko je sve zaslužan ili kriv za nešto što se mi dogodilo, a u ono što mi se dogodilo uključujem i ono što sam *napisao*). Drugi razlog je taj što bih nakon toga *morao* izjaviti da za sve propuste i nedostatke odgovornost isključivo snosim ja sam (ako postoji konvencija koja mi se istinski gadi, onda je to upravo ta: nitko ne može biti zaslužan za *sve dobro* i nitko ne može biti kriv za *sve loše*).

Osjećam se ponukanim da dodam još samo jednu napomenu (iako će gadno zaudarati na kakvu ispriku ili ispovijed, ne vidim načina da je izbjegnem). Radi se o sljedećem: moje čitateljske navike su izrazito uskogrudne. Drugim riječima, moje *književno društvanje* je upadljivo malobrojno i samodostatno, ili ga barem takvim doživljavam. Bojim se da je to razvidno i bez ove napomene, ali bih želio tomu dodati da Coleridge u svojoj knjizi *Biographia Literaria* kaže da "ne ona pjesma koju *pročitamo*, nego ona kojoj se *vraćamo* posjeduje izvornu snagu" i da vjerujem da isto vrijedi i za knjige.

ANAMNEZA

U dubini svoje duše zapravo ne smatram da čovjek mora imati jak razlog zašto navodi citate iz djela svojih omiljenih pisaca, ali uvjeravam vas da je uvijek ugodno ako ga ima.

Jerome David Salinger

- Je li to neki citat? - upitah ga.

- Dakako. Preostaju nam još samo citati. Jezik je sustav citata.

Jorge Luis Borges

[knjige]

Knjige su različite. One fantastične obrađuju samo jednu temu, koristeći se svim zamislivim permutacijama. Knjige filozofske naravi uvijek sadrže tezu i antitezu, stroge dokaze i protudokaze nekog učenja. Knjiga koja nema protuknjigu smatra se nepotpunom.

[v. Napomenu]

[Pijesak]

Ne dam se zbuniti tim mnoštvom energija. I one dvije osnovne uzimam kao jednu s dva posla: jedna savladava gibanje a druga mirovanje.

To je kao kamen i more. More nasrće a kamen se brani. Kad mu – jer je iznutra izjeden školjkama a izvana izgrižen morem – sve to dosadi, on popusti i more ga valja. Na kraju, kao što je poznato, nastane zrno pijeska.

U zrncu pijeska stanuje netko i misli. Prozori i vrata čvrsto su zatvoreni, i bude li da ih se želi otvoriti, uvijek to mora biti na onu stranu na koju nitko ne gleda. Zato tako osiplju se pijesci.

Ali, padne li kiša, pijesci se zbliže i u hipu procvjeta pustinjska ruža.

Svi kažu da je pustinja divna. No velik je to posao.

[v. Napomenu]

[Esej o melankoliji]

Nije padala kiša. Vjerojatno nije bio snijeg.
Već nekoliko sati, već cijeli život pokušavam
nestati u tekst. Ne razgovaram s drugima,
jer ne razgovaram niti sam sa sobom. Nestajem
u tekst da bih raščistio poetiku te
halucinacije. Ne mogu drukčije. Čudim se
ljudima koji čitaju dokumente tog
raščišćavanja. Drugih riječi nemam.
I ove su nepotrebne. Hi ho.

[v. Napomenu]

[Ništa nije djelotvorno kao poraz]

uvijek nosi notes sa sobom
kamo god ideš, rekao je,
i ne pij previše, piće otupljuje
osjetila,
budi nazočan kad se čita, zapazi stanke u dahu,
i kad ti čitaš
budi uvijek umjeren
ne ističi previše, gomila je bistrija nego ti
pretpostavljaš,
i kad nešto napišeš
ne šalji smjesta,
stavi u ladicu dva tjedna,
onda izvuci i pogledaj
stvar, i preuređuj, preuređuj,
PREUREĐUJ ponovno i ponovno,
učvrsti retke kao vijke što drže luk
mosta od 5 milja,
i drži notes uz krevet,
nadoći će ti misli noću
i te će misli nestati i biti izgubljene
ako ih ne zapišeš.
i ne pij, svaka budala može
piti, mi smo ljudi
književnosti.

za čovjeka koji uopće nije mogao pisati
on je bio otprilike kao i svi
ostali: mogao je zacijelo
govoriti
o tome.

[v. Napomenu]

[Odlazak u park]

U meni se ljulja kao za nevremena.
Moram se prikupiti. Svakako se moram
prikupiti. Ona ima dva velika oka
koja me tri godine prije nisu
gledala. Bože moj, gleda me!
Istina je, ja sam njezin otac,
držim je za ruku i krećem s njom
prema parku. Ako me pita nešto
znam što ću kazati, sve što se
pojavljuje susreo sam već mnogo puta.
Znam što traži od ovog jutra,
od ulice, parka, od mene koji je
držim za ruku i njezin sam otac.
Moram sve držati u ravnoteži.
Ne smijem se zabuniti.
Moram pokazati da vjerujem
u ulicu, dobru prijateljicu svačega.
Svaka stvar je na svome mjestu
koje je njeno mjesto. I ja sam
s oblikom koji je moj oblik,
moje znanje, vlasništvo, uvjerenje.
Nisam mačka, nisam nesretan
ili kaktus. Koga poznam toga
pozdravljam, druge ne.
Ne smijem glavu zariti u dlanove.
Tada mi u glavi šumi kiša
ili svijetom trče samo miševi.
Dignut ću glavu. Mogla bi opaziti
kako se u meni ljulja rođenje,
čitava Korčula. Mogla bi opaziti
da nemam imena. Ako me žele zvati
Bog, ljudi, životinje, stvari
u velikoj su neprilici.

Ni ja njih ne zovem, samo otvaram
usta i ispuštam lažan glas.
Kada je ona pokraj mene
ljubazan sam s njima,
kao na nekoj svečanosti.
A ako kriknem nehotično?
Ne, neću. Dobro sam odjeven,
imam novaca za čokoladu, govorim tiho,
stavljam točke i zareze gdje treba.
Ja sam pametan, čitam knjige,
puno knjiga. Sve je u redu.
Dođe li mi da se izvaljam po zemlji
samo ću je pogledati, pogladiti
joj kosu, nasmijati se,
i neću to učiniti.
Ljubav održava oblik, zna se.
Čitav svijet, tu mislim i na
njezine prijatelje mrave,
bit će zadovoljni sa mnom.
Bit će to zasigurno još jedan
relativno sretan dan.

1963.-1983.

[v. Napomenu]

[lekcija]

U jeziku se neodoljivo ispreleću uslužnost i moć. I ako slobodom nazivamo ne samo snagu da sačuvamo moći, nego i snagu da nikoga ne potčinimo, jasno je da se sloboda nalazi samo izvan jezika. Nažalost, jezikovanje ne posjeduje to izvanjsko. I ne može se iz njega izaći nego uz cijenu nemogućega: kroz mistično jedinstvo što ga opisa Kierkegaard kada je definirao Abrahamovu žrtvu kao nečuvani čin ispražnjen svakog pače i unutarnjeg govora, čin naime koji je bio usmjeren i protiv općosti, protiv skupnosti i protiv moralnosti jezične prakse; ili pak kroz Nietzscheovo *amen* koje bijaše veselo podrhtavanje jezičnih prinuda, što Deleuz inače naziva reaktivnim jezičnim ogrtačem. Ali nama koji nismo ni vitezovi vjere niti nadljudi preostaje samo to, da tako kažem, da varamo jezikom i da varamo jezik. Tu spasonosnu prevaru, taj bijeg, tu sjajnu varku koja nam omogućuje da osluškujemo jezik izvan-moći, putem uzvišene i stalne jezične revolucije, nju dakle nazivam *književnošću*.

[v. Napomenu]

[Dragi moj Usnuli Tigre]

Pitam se ima li mnogo čitalaca koji su prelistavali stranice rukopisa dok je autor hrkao u istoj sobi. Htio sam jednom to sam iskušati. Ovaj put je tvoj glas bio gotovo prejak. Mislim da ti se proza počinje tako razvijati da je tvoji junaci još jedva mogu podnijeti. Toliko bih ti toga htio reći, ali ne znam gdje da počnem.

Danas poslije podne napisao sam nikom drugom nego šefu katedre za engleski jezik i književnost po mom mišljenju pravo pravcato pismo koje je prilično podsjećalo na tebe. Toliko sam uživao u njemu da sam pomislio kako ti to moram reći. Bilo je lijepo pismo. Osjećao sam se kao onog subotnjeg poslijepodneva prošlog proljeća kad sam išao na *Die Zauberflöte* s Carlom i Amy i s onom vrlo čudnom djevojkom koju su doveli za mene, a na sebi sam imao onaj tvoj zeleni otrov. Nisam ti rekao da sam ga uzeo. Dok sam ga nosio, nisam osjećao nikakvu krivnju, samo smrtni strah da ćeš se iznenada pojaviti i opaziti me kako sjedim tamo u mraku s tvojom kravatom na sebi. S pismom je bilo drukčije. Palo mi je na pamet da bi se ti, kad bi bilo obratno, to jest kad bi ti pisao pismo koje bi podsjećalo na mene, zacijelo zabrinuo. Ja sam, naprotiv, uglavnom u stanju da se na to uopće ne obazirem. Jedna od malobrojnih stvari na tom svijetu, osim svijeta samog, koja me još uvijek svakog dana iznova ražalošćuje jest spoznaja da se ti sav uzrujaš kad Boo Boo ili Walt kažu da si rekao nešto što podsjeća na mene. Primaš to kao optužbu zbog razbojstva, kao ubod u vlastitu individualnost. Zar je tako strašno ako ponekad podsjećamo jedan na drugoga? Opna između nas vrlo je tanka. Zar je toliko važno da stalno vodimo računa o tome u čemu se razlikujemo? Kad sam ono prije dva ljeta bio tako dugo odsutan, otkrio sam da smo ti, Z. i ja braća ništa manje nego već četiri inkarnacije, možda i više. Zar u tome nema stanovite ljepote? Zar za svakoga od nas naša individualnost ne počinje upravo ondje gdje otvoreno priznajemo svoje ekstremno bliske veze i prihvaćamo neminovnost toga da jedan od drugog posuđujemo šale, talente, ludosti? Kao što vidiš, kravate nisam uključio u to. Za mene Buddyjeve kravate ostaju Buddyjeve kravate, premda je zabavno ako ih uzmeš bez dopuštenja.

Mora da ti je strašno pri pomisli da su mi kraj tvoje priče na pameti kravate i slično. Međutim, nije tako. Samo posvuda tražim svoje misli. Vjerovao sam da će mi takve beznačajnosti pomoći da se sredim. Vani već sviće, a ja sjedim ovdje otkako si legao. Kakve li miline biti tvoj prvi čitalac. A bila bi još veća milina da ne mislim kako moj sud cijeniš više od vlastitog. Zaista mi se čini da nije dobro da toliko ovisiš o tome što ću ja reći o tvojim kratkim pričama. I to baš *ti*. Možeš mi drugi put dokazivati da nije tako, ali uvjeren sam da

sam negdje grdno pogriješio i da je do toga došlo mojom krivnjom. Ne znači da se ovog časa baš valjam u krivnji, ali krivnja je krivnja. Ne nestaje samo tako. Ne možeš je uništiti. Siguran sam da je ne možeš čak ni sasvim razumijeti – korijeni joj zadiru preduboko u skrovitu i dugovječnu karmu. Kad počnem tako razmišljati, gotovo jedino što mi spašava glavu jest svijest da je krivnja nesavršen oblik spoznaje. Ali samo zato što je nesavršen ne znači da ga ne možeš upotrijebiti. Teško ga je samo staviti u praktičnu primjenu prije nego te počne onesposobljavati. Zato ću što je moguće brže napisati što mislim o tvojoj priči. Kad se žurim, imam snažan osjećaj da će moja krivnja na ovom mjestu poslužiti najplemenitijim i najiskrenijim namjerama. Mislim to ozbiljno. Mislim, ako pohitam s time, možda ću uspjeti da ti kažem ono što ti vjerojatno želim već godinama reći.

Mora da i sam znaš da je ova priča puna velikih zamaha. Skokova. Odmah čim si otišao u krevet, načas sam pomislio da moram probuditi sve živo u kući i prirediti zabavu za našeg sjajnog poskočljivog brata. Tko *sam* ja da ih doista nisam sve probudio? Da mi je znati. U najmanju ruku netko tko se suviše zabrinjava. Zabrinjavaju me veliki skokovi koje ne mogu pratiti pogledom. Čini mi se da sanjam kako ćeš prkosno skočiti i nestati mi s vida. Oprosti na tome. Sad pišem prebrzo. Mislim da je ova nova priča baš ona na koju si čekao. A na neki sam je način čekao i ja. Ti znaš da me budnim održava uglavnom *ponos*. Mislim da me to najviše zabrinjuje. Za ljubav samog sebe, nastoj da se ne ponosim tobom. Volio bih da me nikada više ne prisiliš da bdijem iz ponosa. Daj mi priču zbog koje ću ostati samo nerazumno dugo budan. *Drži me budnim do pet sati samo zato što su sve tvoje zvijezde izašle, i ni iz kog drugog razloga*. Oprosti na tom potcrtavanju, ali to je prvo što sam ikada rekao o nekoj tvojoj priči zbog koje kimam glavom. Molim te ne dopusti da govorim dalje. Noćas vjerujem da sve što kažeš piscu, pošto si ga zamolio da dopusti svojim zvijezadama da izađu, nije ništa drugo do literarni savjet. Noćas sam siguran da su upravo savršeno “dobri” literarni savjeti Louisa Bouilheta i Maxa Du Camupa nametnuli Flaubertu *Madame Bovary*. Nema sumnje da su ga ta dvojica svojim istančanim ukusom naveli da stvori to remek-djelo. Oduzeli su mu mogućnost da napiše ono što mu izvire iz srca. Umro je kao glasovit čovjek, a to je jedino što on nije bio. Nepodnošljivo je čitati njegova pisma. Daleko su bolja nego što bi smjela biti. Kao da poručuju uzalud, uzalud, uzalud. Kidaju mi srce. Užasno se bojim, dragi moj Buddy, da ti noćas govorim o bilo čem drugom osim o beznačajnostima. Molim te, poslušaj svoje srce, pa što bude da bude. Bio si jako ljut na mene kad smo se prijavljivali. Znaš li čemu sam se smijao? Naveo si da si pisac po *zanimanju*. To mi se učinilo najsjajnijim eufemizmom koji sam ikad čuo. Kada je pisanje bilo tvoje zanimanje? Ta nikada ti nije bilo drugo do religije. Nikad. Sad sam malo preuzbuđen. A jer nema sumnje da je to *doista* tvoja religija, znaš li što ćete pitati kad umreš? Ali dopusti najprije da ti kažem što te neće pitati. Neće te pitati jesi li

u času smrti radio na nekom velebnom, ganutljivom književnom djelu. Neće te pitati čak ni to da li bi nastavio rad na tom književnom djelu da si znao da ćeš umrijeti čim ga završiš – mislim da će to pitati samo ubogog Sörena K. Čvrsto sam uvjeren da će ti postaviti samo dva pitanja. *Jesu li izašle gotovo sve tvoje zvijezde? Jesi li pisao iz dubine svog srca?* Da znaš samo kako će ti lako biti odgovoriti potvrdno na oba pitanja. Kad bi se barem, prije nego sjedneš da nešto napišeš, spomenuo da si bio *čitalac* mnogo prije nešto što si postao pisac. To treba samo dobro upamtiti, pa sjesti i upitati se što bi Buddy Glass kao čitalac od svega na svijetu najradije pročitao. Sljedeći je korak strašan, ali tako jednostavan da pišući o njemu teško mogu uopće povjerovati. Samo lijepo sjedneš i bez ikakva ustručavanja pišeš o tome. To neću čak ni potcrtati. Suviše je važno da potcrtam. Daj, osmjeli se i učini to, Buddy. Vjeruj svom srcu. Ti si sposoban majstor. Nikada te neće iznevjeriti. Laku noć. Osjećam da sam sada suviše uzbuđen i pomalo dramatičan, ali mislim da bih dao gotovo sve na tom svijetu da te vidim kakao pišeš ono nešto, ono bilo što, priču, pjesmu, drvo, nešto što istinski i iskreno izvire iz vlastitog ti srca. U Taliji se daje *Bankovni detektiv*. Hajde da sutra navečer povedemo čitavu klapu. Voli te, S.

[v. Napomenu]

NAPOMENA

Iako bi bilo daleko jednostavnije da su u *Anamnezi* autori potpisani ispod samih tekstova, mislim da je ovaj način prikladniji. Želim zapravo reći ovo: iako nisam autor, ne mogu reći da se radi o *tudim* tekstovima.

Mogao bih na ovom mjestu dodati još nešto o opravdanosti navođenja tih tekstova, ali neću: zadovoljit ću se s ona dva citata na naslovnoj stranici ovog poglavlja (ne mogu poreći da ima nekakavog *pomalo* perverznog užitka u opravdavanju navođenja citata drugim citatom).

Ipak još jedan odlomak (zadnji, obećajem). *Žao mi je što se ta tema uopće nametnula, ali sada je svakako prekasno da si počnem prisvajati prostodušnost* i zato otvoreno priznajem da sam mislio da ću se bolje osjećati ako budem bio siguran da u ovoj knjizi ima nešto zaista dobro.(5)

[knjige] Jorge Luis Borges

[Pijesak] Truda Stamać

[Esej o melankoliji] Aleš Debeljak

[Ništa nije djelotvorno kao poraz] Charles Bukowski

[lekcija] Roland Barthes

[Odlazak u park] Danijel Dragojević

[Dragi moj usnuli tigre] Jerome David Salinger

BILJEŠKE

(1) Svaka sličnost sa stvarnim osobama i događajima, kao i stvarnošću uopće, jest slučajna i *poželjna*.

(2) Iako imam osjećaj da fusnota uz prvu rečenicu, pogotovo ako slijedi iza naslova koji također nije mogao proći bez fusnote, nije nešto što bi prosječnog čitatelja moglo baciti u zanos, ne mogu se oduprijeti potrebi da je tu i stavim (štoviše, osim te *nastrane* potrebe, ne mogu pronaći niti jedan jedini dobar razlog, ostavljajući na trenutak po strani, razumije se, brigu za čitateljev zanos, da to i ne učinim). Vjerojatno neće nikoga iznenaditi ako priznam i to da je za mene potpuna nepoznanica koliko su čitatelji u ovom trenutku raspoloženi za piščevu ispovijed. Unatoč tome, moram na ovom mjestu jasno i nedvosmisleno dati do znanja da ova rečenica zapravo pokazuje da se u mom slučaju radi o *književnom poltronu upadljivo velikog kalibra*. Mislim da ću morati biti malo detaljniji da bih opravdao ovakvu izjavu (to se ne odnosi na ljude koji me poznaju: oni mogu mirne duše i preskočiti ovu fusnotu, a ako me *dovoljno dobro* poznaju, oni će vjerojatno, *i bez mog upozorenja*, preskočiti cijelu priču). Dakle (sada prelazim na stvar) već neko vrijeme imam vrlo izraženu želju da mi u *Godinama* bude objavljena priča, pjesma ili bilo što (jedna od mojih najapsurdnijih želja, bez daljnjega). Moj prvi pokušaj da si ispunim tu želju, *taj davni san*, završio je prilično *jadno* (sretna je okolnost da imam *čelični ego*, inače bi, po svojoj prilici, bilo i gore, a ne samo *jadno*; onaj tko je doživio *odbijanje* od bilo kojeg uredništva, zna o čemu govorim): ponuđeni tekstovi su odbijeni s obrazloženjem da *ne odgovaraju koncepciji Godina*. To je, u konkretnom slučaju, moglo značiti dvije stvari: kao prvo, da *Godine* imaju koncepciju i da ponuđeni tekstovi ne odgovaraju toj koncepciji ili (ovdje mislim na *uključivo ili*), kao drugo, da ponuđeni tekstovi, blago rečeno, *zaudaraju*, ali da se uredništvo nije osjećalo ni pozvanim ni voljnim raspravljati o tome, nego su me odlučili, na elegantan način, skinuti sebi s vrata – točnije i s vrata i vrata (što samo pokazuje koliko ovo uredništvo nema dodira sa stvarnošću koja ih okružuje, ili barem ne u trenucima dok ih *ja okružujem*). Međutim, nedugo nakon tog *nemilog* događaja, upoznao sam osobu kojoj su u *Godinama* objavljene neke priče i koja mi je, u vrlo ugodnom i opuštenom razgovoru (ovo čitaj kao: *nakon nekoliko piva i pelinkovaca*) priopćila, u povjerenju, da nije sigurna, ali da misli kako u *Godinama* ne objavljuju priče u kojima se ne spominju *kurac, pička, heroin*. Još istu večer, vrativši se u sobu, sjeo sam, gotovo skočio, za stol i krenuo na posao. Prva priča koju sam bio napisao i nije bila nešto. Išla je, doslovce, ovako: *kurac, pička, heroin*. Naravno, to mi se, čak i pripitom, učinilo malo

šturim, dapače previše *nefabularnim*, a da bi bilo u stanju privući pažnju uredništva (isto tako, nije mi se svidjela ideja da pišem o stvarima o kojima znam vrlo malo ili ništa). Na moju veliku sreću, tada sam osjetio kako mi *ponestaje duhovitosti*. Sjetivši se jednog nedavnog razgovora, rekao sam si: *Ajdukurac, pa nemreštakpisat*.

(3) Savršeno sam svjestan činjenice da će se na ovom mjestu javiti svi oni pametnjakovići (možete ih, bez većih poteškoća, naći po nekoliko komada u svakom uredništvu, ali i među svojim poznanicima) koji o književnosti znaju sve ili *gotovo ništa* i uzviknuti kako je ovo vrlo nevjesto i traljavo, dapače *početnički*, jer sam, tobože nekako *prebrzo i bez ikakvih upozorenja prešao na metatekstualnu razinu*, a što je dovoljno da čovjek od muke iskoči iz vlastite kože, prereže si grkljan čepom s pivske boce (ne mora biti baš čep s pivske boce: podjednako je dobro bilo što se nađe na dohvat ruke, a da istodobno može prerezati grkljan), ne napisavši oporuku i ne spalivši dnevnik i pisma iz vojske, i da nakon svega toga, kada dođe do daha, bez neke žurbe, gotovo *nonšalantno* (što će reći, nehajno + nemarno + bezbrižno + ravnodušno + ležerno + neusiljeno; ako ne vjerujete, pogledajte *Rječnik stranih riječi*), ubaci na to mjesto nekakvu fusnotu.

(4) Parafrazirajući jednog, meni inače vrlo ugodnog, postarijeg gospodina, mogao bih reći kako u dubini svoje duše zapravo ne smatram da čovjek mora imati jak razlog da bi stavio fusnotu na kraj priče, ali vas uvjeravam da je ponekad *vrlo neugodno* ako ga ima. U konkretnom slučaju, razlog je ono što mi se uporno događa kada nekom poznaniku ili poznanici s istančanim literarnim ukusom, da ne kažem *literarnim nervom*, dam ovu priču na čitanje (nakon stanovitog vremena, više doista nisam u stanju procijeniti valja li štogod ono što pišem ili ne, pa moram zamoliti nekoga da mi to kaže, a da nije nekakav urednik ili netko takav). Onda, neizostavno, uslijede telefonski pozivi (a u nekim slučajevima i pravi pravcati telegrami s izrazima sućuti) u kojima, prije pozdrava ili predstavljanja, biva postavljeno pitanje: *Čuj, jesi li mi dao cijelu priču?* Naravno iako uvjetno. Mislim, kraj priče ako se pri tome misli na ono mjesto iza kojeg slijedi bjelina ekrana, mjesto na kojem *tekst* prestaje. Inače, moje je duboko uvjerenje da *priča* završava upravo tamo gdje je čitalac *napusti*. Ili tamo gdje se osjeti *napuštenim* od strane pisca. Zbog svega toga sam odlučio ovu priču završiti, *uvjetno*, fusnotom (nema sumnje da će oni pronicaviji vidjeti u tome pokušaj nekakve tašte isprike ili nesigurno bačene rukavice) u kojoj ću istodobno ponuditi objašnjenje i za priču (točnije završetak priče) i za fusnotu, a isto tako i *poetičku ispričnicu* za ovih nekoliko, prilično nemarno, ispisanih rečenica. Bez okolišanja izjavljujem da se neću ni potruditi da navedem autora redaka koji slijede (ako autorov potpis ne postoji u onome što je napisao, onda je svako naknadno potpisivanje sasvim izlišno):

S time sam gotov. Ili, bolje rečeno, to je gotovo sa mnom. Moja se svijest u osnovi uvijek protivila bilo kakvom svršetku. Koliko li sam priča poderao od djetinjstva naovamo samo zato što su imale ono što onaj stari zadirkivač Čehova, slavni Somerset Maugham naziva Početkom, Sredinom i Krajem! Trideset i pet? Pedeset? Jedan od tisuću razloga, zbog kojih sam raskrstio s kazalištem kad mi je bilo oko dvadeset godina, jest taj što sam bio užasno ogorčen svaki put kada sam morao izaći iz kazališta samo zato što je neki dramski pisac zalupio svojim glupim zastorom. (Što je zapravo preostalo od onog odlučnog gnjavatora Fortinbrasa? Tko je na kraju udesio njega?)

(5) U duhu dobrog kućnog odgoja, prepuštam posljednju riječ, pa makar to bilo i u fusnoti, starijima i pametnijima:

Vjerojatno još nikada nije napisan nijedan odlomak s piščevom ispovijedi koji nije barem malo zaudarao na njegov ponos što je odbacio svoj ponos.

Jerome David Salinger

Krešimir Pintarić

Rođen 1971. godine u Osijeku. Diplomirao je komparativnu književnost, bibliotekarstvo i opću informatologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Uvršten je u više antologija, prevođen je i objavljivan na slovenskom, češkom, njemačkom i engleskom. Pisao je kolumne i glazbene recenzije, te radio kao novinar i urednik za veći broj tjednika, magazina i web portala.

Za debitantsku knjigu pjesama/tekstova *Tour de force* 1997. godine dobio je nagradu Josip i Ivan Korazac u kategoriji mladih autora, a treća zbirka poezije *Commedia* priređena je i kao prva hrvatska multimedijaska zbirka stihova na CD-ROM-u i u tiskanom izdanju.

Od 2001. glavni je urednik i voditelj projekta Besplatne elektroničke knjige [BEK] Društva za promicanje književnosti na novim medijima [DPKM] (elektronickeknjige.com).

Autorove mrežne stranice nalaze se na adresi www.kresimirpintaric.com.

Objavio: *Tour de force* (poezija/proza, 1997); *Divovski koraci* (poezija, 2001); *Commedia* (poezija/multimedija, 2002); *Rebeka mrzi kada kokoši trče bez glave* (priče, 2003); *Ljubav je sve* (roman, 2005) i *U tvom zagrljaju zaboravljam svako pretrpljeno zlo* (roman, 2008).

Biblioteka Online

knjiga 1

Krešimir Pintarić

TOUR DE FORCE

© 2001 Krešimir Pintarić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2001, 2015

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

© Domagoj Lozina

ISBN 978-953-6924-00-4 (HTML)

ISBN 978-953-345-404-7 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-405-4 (PDF)

ISBN 978-953-345-406-1 (MOBI)

Prvo izdanje

Naklada MD, Zagreb, 1997.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Saponie d.d.